

Mgr Agnieszka Janas

Kraków, 16 października 2019

Studia III stopnia

Wydział Filozoficzny

Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie

Streszczenie rozprawy doktorskiej: *Przyczyny upadku kultury w ujęciu Richarda Sennetta*, napisanej na seminarium z filozofii społecznej i polityki pod kierunkiem dr hab. prof. UPJPII Joanny Mysona Byrskiej

Głównym celem badawczym przedstawionej pracy jest ukazanie przyczyn, które według Sennetta prowadzą do upadku kultury Zachodu oraz sformułowanie wniosków, których realizacja mogłaby stanowić remedium przeciwdziałające owemu upadkowi. Richard Sennett, jest współcześnie żyjącym amerykańskim myślicielem zaliczanym do grona postmodernistów i postmarksistów, który mówi o upadku współczesnej kultury i pokazuje mechanizmy społeczne, ekonomiczne i polityczne, które do niego prowadzą. W rozumieniu Sennetta upadek oznacza również nieodwracalne zmiany na gorsze, odejście od tradycyjnych form i wartości. Do najważniejszych zmian należą: brak stabilności, elastyczność, niekooperacyjność i krótkoterminowość.

W pracy zastosowano metodę analityczno-syntetyczną, aby po pierwsze zrekonstruować myśl Sennetta, a następnie pokazać wnioski płynące z analiz tekstów. Praca została napisana w oparciu o teksty samego Sennetta, a także publikacje filozofów, którymi się inspirował lub z którymi polemizował. Trudnością przy pisaniu pracy była konieczność rekonstrukcji koncepcji Sennetta, który nie tworzy spójnej teorii. Problemy istotne dla kultury są prezentowane w jego pracach wieloaspektowo i bardzo opisowo.

Na strukturę pracy składają się: wstęp, pięć rozdziałów, zakończenie i bibliografia.

W rozdziale pierwszym analizowane jest pojęcie kultury w rozumieniu Richarda Sennetta. Diagnozowany jej upadek wynika z zapomnienia przez współczesne społeczeństwa wartości związanych z pracą jako podstawową aktywnością kulturotwórczą człowieka oraz kryzysem tradycyjnych form życia publicznego opartych na trwałości i współpracy. Punktem odniesienia dla myśliciela jest koncepcja Hannah Arendt *homo faber* i *animal laborans*.

Sennett uważa, że człowiek pracujący z namysłem zawsze jest twórcą kultury, bez względu na wytwarzane przez siebie artefakty. Kultura w jego ujęciu powstaje w wyniku trzech ludzkich aktywności, jakimi są: praca, wytwarzanie i działanie.

W rozdziale drugim przeanalizowany został nowy kapitalizm. Tak Sennett nazywa współczesny porządek społeczny, polityczny, ekonomiczny i kulturowy istniejący w kręgu kultury zachodniej. Sennett pokazuje zmiany, które spowodowały powstanie nowego kapitalizmu i porównuje ów system z kapitalizmem społecznym Maxa Webera. W rozdziale zostały przeanalizowane cechy tego systemu i podjęta próba jego oceny.

W kolejnym rozdziale została poddana analizie praca w nowym kapitalizmie. Według Sennetta praca jest podstawową i najważniejszą kulturotwórczą aktywnością człowieka. Taką rolę pełni jednak tylko praca fachowa. W rozdziale ukazano przyczyny upadku fachowości oraz dokonano analizy przemian rynku pracy i samej pracy. Wykazano ponadto, że tylko człowiek rozumiejący swoją pracę może być fachowcem i jednocześnie świadomym twórcą kultury. Negatywnie na pracę wpływa narastający we współczesnym świecie brak poczucia odpowiedzialności i coraz większa niestabilność. Wreszcie w rozdziale zostało pokazane nowe rozumienie fachowości.

Tematem czwartego rozdziału dysertacji jest działanie, które stanowi jedną z istotnych aktywności kulturotwórczych człowieka. Działanie w ujęciu Sennetta łączy się z aktywnością jednostki w życiu publicznym. Zanik aktywności człowieka w sferze publicznej należy utożsamiać z upadkiem kultury. Bierność jednostki w życiu publicznym jest przyczyną upadku człowieka publicznego – tym samym upadku człowieka jako twórcy rzeczywistości społecznej, politycznej i prawnej będącej składowym elementem kultury Zachodu. Skutkuje to upadkiem kultury w ogóle. W rozdziale zostały zaprezentowane trzy postawy, które są według Sennetta odpowiedzialne za upadek człowieka publicznego i pośrednio za upadek kultury.

W ostatnim rozdziale zostały przeanalizowane zagadnienia współpracy i wspólnoty uważane przez Sennetta za istotne w procesie tworzenia i trwania kultury. Właściwie rozumiane współpraca i wspólnota mogą stanowić remedia na upadek kultury Zachodu. Proponowane przez myśliciela remedia na upadek kultury – współpraca i wspólnota – można by uznać za dobre propozycje, które mogłyby skutecznie spełnić swoje zadanie, gdyby nie to, że mają one charakter utopijny, ponieważ Sennett oczekuje od upadłego człowieka publicznego kompetencji społecznych, których on nie posiada.

Przyczyny upadku kultury wskazane przez Sennetta można uznać za prawdziwe, lecz nie za wyczerpujące. Według myśliciela należą do nich zmiany związane z pracą

(elastyczność, krótkoterminowość i niestabilność), nowy kapitalizm, w którym dominuje terażniejszość, mobilność i globalizacja oraz upadek człowieka publicznego będący konsekwencją masowego występowania postaw aspołecznych. W swoich analizach, co należy podkreślić, Sennett pomija znaczenie religii w procesie tworzenia i trwania kultury.

W ten sposób zapomina o jednym z trzech filarów kultury Zachodu. Kultura ta upada, czyli ulega zasadniczym zmianom, ponieważ wartości wywodzące się z religii chrześcijańskiej nie są w stopniu wystarczającym pielęgnowane w codziennym życiu.

Agustín James